

«««

Ірина
ДАРАФЕЙЧУК

Сцяблінка на лязе

Мінісцтва
адукацыі
і навукі
Рэспублікі Беларусь

Дарафейчук Ірына

Сцяблінка на лязе

Не вяртай маіх вёсен

Крыжаванка душы у лабірынце нябёс —
Без пустога размоўнага смецця —
Нібы вецер усмешкі ці полымя слёз
На чужой неабжытай планеце.
Я сатру непатрэбную чырвань са шчок.
З-за чаго узгарэлася спрэчка:
Чалавек чалавеку — не вораг, не воўк,
Чалавек чалавеку — пустэча.
Чалавек чалавеку — не кропля на шкле,
Не дрыготкае полымя свечак;
Чалавек чалавеку — зачынены склеп,
Чалавек чалавеку — пустэча.
Вы не згодны?
Маучыце?
Не ваша віна?
Зазірніце у сумныя вочы.
Зазірніце ў калодзеж да самага дна,
Да слязы, да збавення, да ночы.
Ноч заплача, пастукаўшы ціхенька ў шкло.
Я прашу, адчыніце ёй дзверы..
Чалавек чалавеку — каханне, святло!..
Мы няшчасныя, бо не верым...

ГУКАННЕ ВЯСНЫ

Я зраблю цябе птушкай — імкліваю звонкаю птушкаю,
У засіненым небе спакою і воляй загушкаю.
Ты і ў летнюю спёку, і увосень, і сцюжай зімоваю
Адгукнешся на голас мой чыстай вясноваю моваю.

Я зраблю цябе кветкай — празрыстай халоднаю кветкаю,

Першай весняй адлігі і першай прагаліны сведкаю,
Медуніцай у лузе, пралескаю ў гаі бярозавым,
Залацістаю, белай, блакітна-ружоваю — рознаю.

Я зраблю цябе песняй над лесам, над полем, над рэчкаю —
Непаўторнаю песняй, шчымліва-прасветленай, вечнаю.
Каб халодная ноч абярнулася сонечнай раніцай,
Каб, гукнуўшы аднойчы, пачуць, што вясна адгукаецца.

Аднойчы, у асенні зарапад,
Пад шорхат адлятаючага лісця
Ты зразумееш:
гулкі сэнс "калісьці"
У тым, што не вярнуць яго назад,
Бо ўжо прайшлі дзіцячыя дажджы,
Вясёлкі, навальніцы і маланкі...
І ты прачнешся хмурым золкім ранкам,
І скончыш сумаваць, і будзеш жыць.
І будуць вёсны, і язмін, і бэз,
Але цябе ўжо называлі любым,
І перад першай непапраўнай згубай
Ужо ты прыпыняўся у журбе.
Яшчэ няма праклёнаў на зямлі,
Але ўжо ёсць падмурак нешчаслівы.
Яшчэ звiніць — халодным пералівам
Апошняга цяпла — кляновы ліст...
Ды колькі сонца ў маладых вачах,
Ды колькі дабрыні, без слоў, без меры,
І чорнае глыбокае нявер'е
Цябе яшчэ не будзіць па начах.
І ты яшчэ не ведаеш пра крыж,
І можаш бесклапотна усміхацца —

Капі табе — ужо не васемнаццаць,
Але яшчэ не заўтра трыццаць тры.

Колью вёсен прайшло.
Як жа легка мы іх не заўважылі...
Неба толькі у дзяцінстве
такое блакітна-бязважкае.
Кветкі толькі у дзяцінстве
не вянулі, а паміраі.
І рабіна дарыла нам
гронкі свае на каралі...
Колькі казак было...
Як мы легка на казкі забыліся...
Развучыліся плакаць.
І усмешкі дарыць развучыліся.
І не здзівіш нас сёння
шчымліва-халоднымі росамі,
Бо вясёлкі і зоры
мы бачым вачамі дарослымі..
А дзяцінства ляцела
празрыстаю хмаркай над верасам,
зіхацела надзеяй,
іскрыла сяброўствам і вернасцю...

У сё дажджом заліло,
толькі мне яшчэ й сёння не верыцца...
Колькі шчасця было.
І прайшло.
І няма.
І не вернецца...

МАЛІТВА

І прыйдзе вечар — чорны і варожы.
І змрок праз вокны ў сэрца зазірне.
І стане гэтак адзінока мне,
Што узмалюся я:
"Вялікі Божа,
Дай сілы мне надзею не растраціць..."
Пастаўлю свечку... Патушу святло...
Каб можна так згасіць і боль. І зло.
І здрадніцтва, і зайздрасць, і нянавісць.
А я каханне узрасціць спрабую...
Ды прыйдзе холад — ці скразняк, ці смех —
І гэту свечку хісткую задзьме,
Танюткую, празрыстую, слабую.
Зірну неўразумелымі вачамі
І памалюся ціхенька за ўсіх:
"Ратуй нас, Божа, мёртвых і жывых...
Ратуй нас, Божа,
бо не можам самі..."

А я — сцяблінка на лязе твайго нажа,
Ты не заўважыш глыбіні маіх вачэй.
Па жылах па маіх зусім не кроў цячэ, —
Цячэ каханне, горыч і нясцерпны жаль.
Я кветкай стаць магла пад позіркам тваім,
Аеру вострай шабляй на смяротны бой,
Трыпутнікам гаючым на нясцерпны боль,
Прагорклым палыном на сумны успамін.
А я табе — НІХТО, сцяблінка на лязе.
І можна зрэзаць стан мой, вышць горкі сок,
Ці уплясці ў касу дзявочых валасоў,
Ці жменю спелых ягад-пацерак надзець...

Усё роўна. Расцвіту, нібы ўбярўся ў бель.
Ну вось ён і прыйшоў, апошні зорны час, —
Я прыхінуся да ляза твайго нажа...
Ну, што ж ты?
Рэж.
Салодка гінуць для цябе..

АСЕННЯ ПЕСНЯ

Паводле Поля Верлена
Плачуць тонкія струны,
Плача позняя восень
Манатонным гулкім дажджом.
Сэрца просіць атруты,
Сэрца літасці просіць
У кароткіх пранізлівых дзён.
Суцяшаюць: ты ж бачыш —
Ўсё сціскаецца, гасне,
Што прайшло свой адведзены шлях.
Уздыхну і заплачу
Па шчаслівых, няшчасных,
Па былых ці сасніўшыхся днях.
Пачакай мяне, Вецер.
З путаў памяці ціха,
Думкі выпрастаўшы, пайду...
Закружы мяне, Вецер, —
Я змярцвелаі лісцінкай
На далоні твае упаду...

Не вяртай маіх вёсен,
няма іх, сплылі

Не шукай маю крыўду,
яна не уваскрэсне.
Я — апошняя песня на гэтай зямлі,
Жураўліных кліноў развітальная песня.
І мяне не кране непрадбачлівы лёс.
Хто я?
Толькі лілея — азёрная кветка,
Я — апошняя хмара ў блакіце нябёс.
Я апошнім дажджом упаду на палеткі.
Усё знарок так складана,
каб не кожны спасціг,
Бо без гэтага выжыць лягчэй,
безумоуна...
Я — апошняе слова на вуснах Тваіх.
Развітальнае, шчырае
горкае слова.

КАЛЫХАНКА ПОЛАЦКУ

Плакаў горад дажджом начным.
Горка вецер яшчэ ўздыхае,
Але зоркі ужо мігцяць.
Сяду, як ля калыскі, на ганку.
Над табою кружляюць сны,
Твая крыўда сціхае, сціхае...
Спі, мой горад, маё дзіця,
Я спяваю табе калыханку.
Калі мне столькі год было,
Колькі сёння табе стагоддзяў,
Я круцілася, бы ў вірах,
У надзеях, чаканнях і марах.
А цябе задушыла шкло.
Адлюструешся, хоць і не згодзен,
У балконах і ліхтарых,

У бетонна-неонавых хмарах.
Мы знішчаем сваю зямлю,
Мы зншчаем цябе, сляпыя...
Бачу твар твой сярод вясны
І адчай у вачах бязвінных...
Я ўсё роўна цябе люблю,
Бо душы тваёй боль — Сафія,
Бо прыцішаны гул начны —
Як дыханне заснула сына...

Вы таксама станеце Дзядамі—
Продкамі, слядамі на Зямлі...
Гэта ваша зломленая памяць
Кожнай ноччу цяжка мне баліць
Гэта ваша згвалчаная песня
Цішыню не пусціць на парог.
Хто не паміраў—той не ўваскрэсне,
Хто не плакаў — песню не збярог.
І яе, мауклівую, забілі,
Словы здратавалі, знебылі,
І — не зразумелі, што згубілі
І куды — бязмоўныя — прыйшлі...
Чую крыкі, грозныя прамовы.
Бачу вочы, поўныя агню...
Памаўчыце!
Хто не мае Мовы,
Той не абароніць Цішыню!
Разаб'ецца зломленая памяць
Восеньскім спамянам ці вясновым...
Вы таксама станеце Дзядамі,
Можа, й вас памянуць добрым словам.

Мёртваму гораду — мёртвыя птушкі,
Мёртваму дрэву — змярцвелае вецце.
Гойсае чорны вятрыска па свеце,

Каб у далонях дзяцей нашых гушкаць.
Мёртвым вачам — нерухомыя веі,
Мёртвым ільнам — абгарэлыя кросны...
Плач!.. Толькі плакаць ніколі не позна,
Слёзы — адзінае, што не счарнее.
Плач, толькі плакаць не позна ніколі,
Усё, што памерці магло—дык памёрла.
Мёртваму голасу — мёртвае горла,
Мёртваму коласу — мёртвае поле,
Сerp затуплёны, і мёртвыя жорны.
Мёртваму звону — пустыя званіцы.
Хочаш живою вадою напіцца, —
Выпі з крыніцы, змярцвей і чорнай.
Выпі. Няхай нерухомыя вусны
Бога не бэсцяць і д'ябла не славяць.
Мёртваму розуму — вечная вусціш,
Мёртваму гораду — горкая памяць.

Да маёй віны — сузор'е іншых він,
Бо заўжды мы ад жыцця
залішне просім.
Я ж усё аддам за рык аленья ўвосень,
За пралеску і прыгоршчы журавін.
Да маёй слязы —
не кропелька на шкле, —
Заінелы, доўгі шлях змарнелай ночы.
Кожны сам сабе
няшчасце напярочыць,

Кожны сам сабе збудуе
шчыльны склеп.
Да маёй бяды — чырвонае віно,
Бо нікому не баліць бяда чужая...
Я ўсё прыму — ад зайздрасці да жалю,
Я ўсё прыму, бо мне — ўсё адно.
Ах, суцішце хцівы бляск
сухіх вачэй —
Вас і так удача позіркам адзначыць,
Бо заўсёды хтосьці ёсць,
хто болей плача.
Ён часцей за ўсё не той,
каму гарчэй.

ПОЛАЦК

Мне цяжка гаварыць з табою —
З маіх вачэй бруея сінь,
А ты... Стагоддзі за спіною,
Сівое неба, далячынь...
Мне лёгка гаварыць з табою —
У нас аднолькавыя сны.
Адно жаданне непакою
І мары светлыя — адны.
Ты не апошні, ты не першы —
Мой сённяшні нясцерпны боль.
І мне так горка, так усцешна,
Так лёгка гаварыць з табой.

Дзе апошні дзіўны сон
З вей прымружанах сцякае,
Прыгажуня-восень тчэ

Лёс — ашмоцце павуціны.
Дзе раптоўна абарве
Нітку тонкімі рукамі
На мяжы дабра і зла
Гэты горкі свет пакіну.
Дзе апошні цёплы дзень
Не саступіць сны сутонню,
На падсвечніках дубоў
Мне запаліць восень лісце.
Як малітву, прашапчу
Сінявокаму бяздонню
Казку сумную аб тым,
Што і я была калісьці.
Я не буду гаварыць,
Што ужо лета прамінае,
Што на бела-белым шкле Распластаная зіма.
Я не буду гараваць,
Што была зусім зямная,
А цяпер мяне няма...
Няма...

ПЕСНЯ

Як павольна пялёсткі выпроставе першая кветка,
так павольна выпростаўся голас з глыбіняў душы.
І замоўклі наўкол чараўніцтва таемнага сведкі
паміж злом і дабром на халоднай і звонкай мяжы.
Голас рваўся, мацнеў, узлятаў неслухмянай заваяй,
рассыпаўся дажджом і бурліваю рэчкаю цёк...
Чуеш, як ён трымціць? Не пужай яго, гэта Надзея.
Чуеш, як ён грыміць? Не гані яго, гэта Жыццё.

Зямля, што помніць...

Там, дзе ўлетку сваволіў з галінкамі ветрык,
Дзе зімой завіруха ўладарыла грозна,
Там, дзе ў маі пад беллю каштанавых кветак
Расстаўляла каханне нябачныя кросны —
Там прамоклая восень сівою лістотай
Шэпча мне, што і я пасівею і звяну...
Не стрымаюся і, азірнуўшыся ўпотаі,
Назбіраю ў кішэні бліскучых каштанаў,
Ад пакут настальгіі, ад вечных сумненняў,
Ад нязбытнай, забытай, заблытанай казкі
Адкуплюся дзіцячым каштоўным каменнем,
Адкуплюся вясёлым каштанавым бляскам.
І куды б ні вялі мяне ўлетку дарогі,
І якой бы вясна ні здалася квяцістай —
Гэта восень мне сыпле каштаны пад ногі,
Восень шчодрай рукою вяртае дзяцінства.

Зямля, што помніць крокі першыя
Маіх нясмелых босых ног,
К табе душой, дыханнем, вершамі
К табе, на любы той парог,
Якога ўжо няма, да веснічак,
Да вокнаў з відам на лясы,
Да сумнай восеньскае велічы,
Да летняй звонкае расы...
Зямля, што помніць слова кожнае
Прызнанняў, песень, цішыні...
Зямля, што дні на ночы множыла,
І шчасцем поўніліся дні.
Зямля, што праставала сцежкамі

Ад босых ног і — да выскоў...
Зямля, што павядзе да вечнасці
І прыме ў вечнасць без умоў.

Згвалцілі зямлю маю.
Згвалцілі.
Бруднымі ў душу яе
пальцамі,
Горкімі ў вочы ёй
вуснамі,
.
Джаламі змяінымі...
Вусцішна...
Плакала зямля мая.
Плакала.
Ўсё прасіла нас,
абыякавых:
Не сціскайце грудзі мне
рэйкамі,
Не цячыце бруднымі
рэчкамі.
Што мне засталося —
балоцечкі:
Трыснягі ды россыпы
лотаці.
Што мне засталося —
прагаліны,
Лес, людскою злобай
апалены.
Ноч без салаўя,
дзень без ластаўкі.
Месяц
па сузор'ях расплясканы.

Не шапоча поле
калоссем... І –
Паглядзіце, што
засталося мне...
Вечар апускаецца
покрывам.
Вецер гоніць хмары
над поплавам.
Зноў зямля мая
плача злівамі...
Вы б маглі на ёй
быць шчаслівымі?..

КРЫМСКІ ДЗЁННІК

Цішыня знясільвае і вучыць,
Чайка пачастунак мой дзяўбе...
Я яшчэ паспею надакучыць
Гораду і мору і сабе.

То дождж, то хмары. І вятры, вятры.
І мора непрытульнае дыханне.
Як неласкава ты цалуеш, Крым,
Здаецца, ў вусны, ды няма кахання.

Як экзатычна: расколіны, скалы,
Хоць прыгажосць, а чужая — не грэе.
Раптам — пралеска, знаёмая змала.
Вось і зямля гэта блізкаю стала.

Сюды б вяртацца ад нягод любых —
На усходзе хмары злёгку ружавеюць,

Над сонным горадам вуркочуць галубы
І будзяць сонца, мора і надзею.

Ёй смешна. Над хвалямі горда маячыць.
А мора у шэрым тумане дажджу,
І чайка... Ну што я ёй буду тлумачыць?
"Смяешся, зласліўка, ну смейся..." — скажу.

Яю вятрыска! Вось нагоніць хвалю
І Крым ад Украіны адарве.
А той ўзніме ветразь ды адчаліць...
Плыві, паўвостраў Крым, плыві, Сусвет.

Мае манеты мора праглыне,
Ды толью ласкавейшае не стане.
Я разумею, што ў яго наўме:
Хіба грашамі плоцяць за чаканне.

За вокнамі апошнія агні.
Я не развітваюся, мора, я вярнуся...
Зялёнай стужкай звязвае цягнік
Сланечнік Крым з валошкай Беларуссю.

А хтосьці на маю зямлю
Глядзіць з-за бруднага акна.
Зямля, якую я люблю...
Якой яна яму відна?

Асфальтам, ці па шпалах, ці сцяжынкай,
Куды ні ляжа шлях мой нецяраплівы,

Сафія бела-белаю хусцінкай
Махае ўслед пад сонцам і у злівы.

Асфальтам, ці па шпалах, ці сцяжынкай, —
Адкуль я ні вяртаюся дадому,
Сафіі бела-белая хусцінка
Насустрач узнімаецца знаёма.

І суседзям, і сынам сваім чужая —
Гадала ўсё ж і грэшных, і святых,
Вам не дзіва, што яна яшчэ раджае
І бярозы, і валошкі, і жыты?
Здратаваная, амаль што нежывая,
Паміж праўдаю, надзеяй і хлуснёй.
Вам не дзіва, што яна яшчэ спявае
Звонам траў, птушыным хорам, цішынёй?
Сонца ўзыходзе і расінкі з павуціння
У вясёлкавыя пацеркі збярэ...
Вам не дзіва, што яна ніяк не скіне
Са сваёй далоні нас, нахабных, прэч?

СПРОБА ПАГАНСТВА

На скрыжаванні ўсіх дарог
Ці на купальскім чыстым полі
Сустрэнецца — як абярог—
Задумлівы сівы Сварог,
І ты у яго папросіш долі,
Схіліўшыся да босых ног.
На скрыжаванні ўсіх выскоў,
Усіх трывог, усіх маленняў
Папросіш волі для сыноў,
А для дачушак — светлых сноў...
Не, ты не станеш на калені,
Але папросіш зноў і зноў.

А шчасце — не заўсёды дым.
І з Богам можна быць сябрамі,
Калі стаіце на адным.
Бо ён жывым святлом сваім
Гарэў табе — не толькі ў храме,
А ты — не ўкленчваў перад ім.

А зямля мая белая не ад снягоў і туманаў...
А зямля мая — белая Плачка ў жалобным уборы.
І галосіць яна не па волатах, не па героях.
Не па тых, каго нішчылі, і катавалі, і гналі.

Сёння плача яна па жывых.
Па жывых, што не помняць
Ні герояў, ні знішчаных, ні закаваных, ні гнаных.

Плыве, плыве зямля пад нагамі...
Тваё цяпло — не мне суцяшэнне.
Не мне цябе хваліць альбо ганіць —
Ты лёгка сон, не маеш наймення.
Ты ціхі шэпт, ды бэзавы водар,
Ды цень надзей над явай тужлівай...
Плыве, плыве у вечныя воды
Прыліву боль ды жальба адліву.
А нам з табой сыночка не гушкаць,
Бо лес не п'юць з чужое далоні.
А нам з табой — не песці|ць дачушку...
Не дай нам Бог былое успомніць,
Бо усё у былым самотна і смутна.
Зірну на свет тваімі вачыма:
Наурад ці мне патрэбна быць мудрай,

А быць слабой — наурад ці магчыма.
І вось лячу імкліва і горда —
З тваіх дарог адкінуты камень —
У белы свет, у вечныя воды...
Плыві, плыві, зямля, пад нагамі...

У мінулым сон — крылаты,
дзень—бясконцы, позірк—чысты.
А ступіць ізноу на неруш —
азіраюся спярша...
Пад развалінамі хаты
пахаванае дзяцінства,
пад руінамі даверу
пахаваная душа.
А жыццё, тугія кросны
нацягнуўшы, тчэ заўзята.
Я ж —ні бунту, ні пакоры,
ні спагады не прашу.
І не прыйдзе хтосьці моцны —
будаваць нанова хату,
і не прыйдзе хтосці добры —
ратаваць-лячыць душу.

Мая восень

Вецер над рэчкаю крылы стамлёныя студзіць,
Восень халоднаю зічкай мне цэліць у скронь...
Дзе ж вы падзеліся, смелыя гордыя людзі,
Што за каханне ішлі у ваду і ў агонь?
О, як жа цяжка мне бачыць вас — ціхіх, памершых,
Сонных, знямелых — атручаных сённяшнім днём...
Дзе ж вашы вусны, пякучыя сонечным вершам,
І пацалункам, і восеньскім сумным агнём?
Дзе ж вы падзеліся — з вечнаю марай аб цудзе,
З верным сяброўствам, з ўменнем адводзіць бяду?..
Вецер над рэчкаю крылы стамлёныя студзіць,
Восень халоднаю зічкай ляціць у ваду...

І кожнаю чырвонаю цаглінай
Цягнуўся ён у прывіднае неба.
Акенцамі крутымі,
Купаламі,
Карункавымі аркамі —
У неба.
Яму ўсё роўна, што каля падножжа
Маленьюя, зласлівыя, чужыя
Дзялілі між сабой яго імкненне
Да першай зоркі крыжам дацягнуцца,
Што атачылі змрочнай агароджай,
Замкоў паначаплялі на вароты...
Яму ўсё роўна.
Той, хто вельмі верыў
У справядлівасць, чысціню і праўду,
Свае памкненні, мары, спадзяванні
Узняў да першай зоркі — кожным шпілем,

Пілястрай,
Аркай,
Вежаю,
Акенцам...
І цягне апусціцца на калені..
Не перад Богам —
перад Прыгажосцю.

Як з дрэва жоўты ліст, —
Так незваротна-горка, —
Як птушка ад зямлі

Ці з небасхілу — зорка,
Як першы снег на дол, —
Пайсці, не азірнуцца...
Не пакідай слядоў,
Не абяцай вярнуцца.

Ці такая мая восень, як ваша?
Ці такія ў ёй каштаны і клёны,
Першы іней, ліст апошні зялёны?
Ці такімі яна коўдрамі ляжа?
Мі такія ў яе сумныя вочы?
Лі такія прыцягальныя зоры?
І аб чым яна спявае-гаворыць
Вашым снам, калі калыша іх ноччу?
І аб чым яна нікому не скажа,
Ці аб тым, аб чым маўчыце вы самі?
Светлым звонам, цішынёй, галасамі,
Ці такая мая восень, як ваша?

Якое кароткае лета,
Як шчасце — нібы не было...
Асінавай звонкай манетай
За летняе плацім цяпло.

Яліны ў непрытоенай журбе
Наурад ці скінуць свой убор жалобны.
І моляцца. Напэўна, аб сабе —
Хто ж пра другіх так плача непадробна.
Дуб на пагорку стомлены стаіць,
Зжаўцелай галавы схіліць не хоча.
Бярозанька пакрыўджана трымціць,
Далонькай трэ заплаканыя вочы.
Асіна прадае свой ліпкі страх —
За кожны грош таргуецца шалёна...
А восень у цыганскіх лахманах
Па лініях ліста варожыць клёну...

Вы — болю майго прычына
І шчасце маё без меры...
Тут больш не жыве Жанчына,
Не стукайце ў дзверы.
Вы — прывідны сон світаньня

І лапа цяжкая смерці.
Тут больш не жыве Каханне,
Не стукайце ў сэрца.
Павольна душа сцвярдзее
І чорную стане постаць.

Тут больш не жыве Надзея,
Не стукайце. Позна...

Храм — адзшка вымярэння
Гулкай цішыні...
Свечак цьмянае гарэнне,
Позіркі з бажніц.
Ты вачэй святло сустрэнеш —
Не стрымаш слёз.
Храм — адзінка вымярэння
Вышыні нябёс.
Тут і крона, і карэнне...
Зноў захочаш жыць.
Храм — адзінка вымярэння
Чысціні душы.

Закранаю неба рукою —
Неба адгукаецца звонам...
Я хачу пажыць у спакоі
Сонечным, блатным, зялёным.
Закранаю травы рукою —
Спевам адгукаюцца травы.
Як хачу і я быць такою —
Цёплаю, смяшлівай, ласкавай, —
Толькі разумею: ніколі
Ля былых агнёў не сагрэцца...
Закранаю неба рукою —
Болем адгукаецца сэрца.

Табе не семнаццаць, і мне не семнаццаць.
І лёгка нам плакаць і лёгка смяцца.
Усмешка стамлёнага твару не грэе,
А нам не семнаццаць, і мы не старэем.
Жыццё, нібы поле, — прайдуся па ўзмежку.
А слёзы сагрэюць хутчэй, чым усмешка.

Жыццё, нібы поле, засеяна хлебам,
А нам не семнаццаць, мы блізка да неба.
І цягне зямля, і дае адпіхацца,
І можна да зорак ляцець і вяртацца.
Ідзём па жыцці — як па жыце — сцяжынай,
А нам не семнаццаць, ужо ж палавіна.
І хутка нам тут назаўжды заставацца...
Ды нам не семнаццаць. І лёгка смяцца...

Шкада бяроз. Няшчырыя ў жаданнях,
Вясноваю няпэўнаю парой,
Мы рэжам вены ім без апраўданняў —
П'ём сок жывы, бярозавую кроў.
Усё, што засталося для праклёну —
Два словы роспачных: "Шкада бяроз!..
У летнім гаі — белым ды зялёным —
Ручай паплача пра няўмольны лёс.
Шкада бяроз. У восеньскіх турботах
Усё, што засталося для душы, —
Іх жоўтая гаркавая пяшчота
Ды клічнікі ствалоў — жаданне жыць.
Шкада бяроз. У змораку зімовым
Усё, што засталося для цяпла, —
Няскончаная доўгая размова
З бярозаю, што ў вогнішча лягла...

Наурад іі я сущешуся паловай —

Палова дня...

Чакання...

Болю...

Мары...

Аддай усё.

Хай хмельныя галовы

Згараць, не адчуваючы пажару.

Хай на шляхах,

Што нам сябе дарылі,

Я буду называцца не Каханай —

Аддай усё.

Хай абламаю крылы,

Мне потым восень зацалуе раны.

Мне потым восень

Памяць зацярушыць

Лістоў кляновых кожнай жоўтай зоркай.

Люблю цябе —

Раблю сабе балюча...

А не люблю —

Раблю яшчэ і горка...

ВОСЕНЬ

I

Як гарэлі шчыра дні,

Як мы іх палілі шчыра!

Адляталі птушкі ў вырай —

Не жадалі чысціні.

Дачакаўшы халадоў,

Як гарэлі шчыра клёны.

Іх апошнія праклёны
Лісцем падалі на дол,
І закідвалі агні
Слоў, пустых і несапраўдных.
Як згаралі непапраўна,
Як гарэлі шчыра дні.

II

Не была з табою шчырай,
Бо сабе не давярала.
Не згасала, не згарала —
Не была з табою шчырай.
Адцяцелі птушкі ў вырай —
Ім цяпла здалося мала,
Не была з табою шчырай.
Бо сабе не давярала.

III

Восень мая памерла.
Нема застылі палі
І нежывое цела
Дворнік стары спаліў.
А ў цішыні світальнай
Трубяць жалобу ласі...
Птушкі паадляталі —
Некаму галасіць.

Я цябе адчуваю...

Мы з табой адной крыві, цыганка...
Ад дарог шукаючы дарог,
Ноч замест вясёлае заранкі
Моучкі прытулілася да ног.
Дам глыток вады з сухой скарынкай –
Стомленую ноч не праганю.
Мы з табой адной крыві, іскрынка
Зыркага цыганскага агню.
Каля нас заўжды таўкуцца людзі,
Мы для іх спяшаемся згарэць...
А яго, адзінага, не будзе.
Ён душу не прыйдзе адагрэць.
Рукі не працягне, не ўсміхнецца,
Не папросіць памяць спапяліць...
У іскрынкі ці бывае сэрца?
Не бывае?
Што ж тады баліць?
У яго свае шляхі, свой вецер,
Ён сваіх трывог не абміне.
Як ён у халодным гэтым свеце —
Моцны і вясёлы — без мяне.
Мы з табой адной крыві, цыганка.
Ад цяпла шукаючы цяпла,
Ноч была, напэўна, самазванкай,
Бо спакою так і не дала.
Мне яшчэ адказваць перад Богам,
За каго малілася і — дзе...
Мы з табой адной крыві, дарога,
Па якой мой любы сёння йдзе...

А ты ізноў ратуй маю душу
Халодным словам, цёплаю рукою,
Зямной пяшчотай, незямным спакоем —
Сабой. Хіба замнога я прашу?
Ты нада мною поўняю гарыш —
Я смела ў заўтра адчыняю дзверы.
І мне ізноў смяяцца, плакаць, верыць,
Любіць, блюзнерыць і ісці на крыж.

Люблю цябе здалёк —
Шлях прывідны і горкі —
Рванецца матылёк
Да вераснёвай зоркі:
Не згінуць, не зманіць,
Не ўбіцца ў павуцінне.
І сэрца не згубіць
У небасхіле сінім.
А побач ліхтары,
І вогнішчы, і свечкі,
І крылаў не раскрыць —
Адчай сціскае плечы.
А побач — цішыня,
Магільная, чужая.
І — непаўторнасць дня,
І — непатрэбнасць жалю.
Але твая мяжа —
Не велічнасць, а вечнасць.
Не на табе цяжар
Знішчаць або нявечыць.
Таму лячу ў палон
І не лічу імгненні:
Асенніх зор святло

Запалкай не заменіш.

Едзе Сонца на белым каы
Па валошковым полі.
І адлічвае крохкія дні.
І пускае на волю.
Конь у лузе прыпыніць свой бег
Ля вадзіцы-аконца.
Каб не думала я пра цябе —
Думкі выпаліць Сонца.
Дні пакоцяцца ў цень, дзе трава
Іх атуліць пшчотай.
Застануся адна начаваць
Каля рэчкі самотнай,
Дзе гайдаецца ноч на вярбе
І паціху спявае,

Дзе не думаю я пра цябе —
Я цябе адчуваю.

Свет увесь падзяляць на дваіх,
Свет, спакою і сонцам сагрэты.
Папалам кожны дзень, кожны ўздых.
Ды нашто мне палова свету?
Кожны позірк жыцця, кожны міг,
Сны і мары, пачуцці і словы —
Свет увесь падзяліць на дваіх...
І аддаць Вам сваю палову...

Юродстваваць яшчэ няма прычыны:
Яшчэ званы па нас не адзванілі..
У Бога твар любімага мужчыны
І вусны, што ні разу не зманілі.
Юродстваваць яшчэ няма патрэбы.
Ён — Бог, пакуль я веру без умовы —
Як цішыні, як сонцу ці як небу —
Яго трывогам, і вачам, і словам.
І я прашу — у Лёсу ці ў каго там —
Бялюткай, як ручнік, жаночай долі
Любіць яго.
І цалаваць не употай.
І гэтай веры не мяняць ніколі.

Ад вялікай любві
нараджаюць жанчыны паэтаў...
Алесь ЖЫГУНОЎ
Мы на розных з табою
берагах — цішыні, і Сусвету,
і адчайнай самоты,
і рэчкі пад назвай Любоў...
Ад вялікага болю
нараджаюць жанчыны паэтаў.
І у спадчыну потым
даюць той нязменлівы боль.

Усім — па зорачцы

Любць жывых заўжды цяжэй, чым мёртвых.
А кожны з нас на свеце — толькі госць,
Што п'е свой келіх горкае самоты...
Любі мяне — прымай такой, як ёсць,
Бо як пайду, зірнеш услед мне з сумам.
Любі цяпер, пераступі спакой.
Любі мяне такой, як Бог задумаў,
І — вось убачыш! — стану я такой.

Марыі БАРАВІК

Закрыю вочы — і адразу ўспомню:
Сцяжына. Вечар. Зоркі ў цішыні.
Усмешка маладая, нібы промнем,
Шчаслівым птушкам асвятляе дні.
А на зямлі так хораша і чыста,
А на зямлі спагада і спакой...
Плыве, плыве караблік у дзяцінства,
Адпушчаны дарослаю рукой.
Я, можа, многа аб мінулым плачу
І многа за мінулае плачу —
Ды голас абяцае мне удачу.
На голас я даверліва лячу.
А неба ззяе светла і празрыста.
І свет не бачыў вышыні такой...
Плыве, плыве караблік у дзяцінства,
Адпушчаны дарослаю рукой.
Салодкі водар над зямлёй і горкі,
Усмешак промні, гора каламуць...
Закрыю вочы — над зямлёю зоркі

І мары над сцяжынаю плывуць.
І мне прыгожы даўні сон прысніцца:
Жанчына. Вечар. І крылаты конь.
І зноў плыве караблік у дзяцінства,
Адпушчаны дарослаю рукой.

А я засну спакойна, як дзіця,
Нічым не выдаваючы цяжару
Таропкіх дзён, на памяці выжарын,

Атлумных слоў, знямоглага выцця.
Наурад ці я стамлюся ад жыцця.
І як бы ні смяўся лёс над сэрцам,
Не буду ў крыўдзе. Хай сабе смяецца,
А я засну спакойна, як дзця.

Не прасіла б
ні шчасця, ні болю,
ні славы, ні літасці,
Адчувала б, што поўна,
што добра і светла живу...
Як цудоўна было б у траве пераспелай заблытацца
І вясёламу жніўню кружыць і кружыць галаву.
Размяняць бы асфальт —
на чабор, на рамонкі і доннікі
І разбіць адзіноту і правілаў мудрых сцяну.
І паўсюль на зямлі — толькі вецер і звонкія конікі,
І шалёнае сонца, і неба, і пах палыну.
І шукаць вам — дарэмна,
і клікаць мяне — не даклікацца.
Я вярнуся дадому па росных лугах нацянькі...

Як цудоўна было б у траве пераспелай заблытацца
І вясёламу жніўню дарыць пацалункаў вянкi.

Ўсім па зорачцы і нікому —
Залацістай поўні з вачэй.
Шлях да восені — шлях дадому:
Кожны дзень, кожны крок — лягчэй.
Усім па зорачцы — без падману,
Каб надзея ў душы жыла...
Шлях да восені — шлях да мамы,
Да спагадлівага цяпла,
Да прытулку, да ціхай стомы.
Шлях, што кожны у жыцці прайшоў.
Ўсім па зорачцы і — нікому...
Сыйдзе поўня на веташок...

Як плакала — слязінкі не было,
А засмяюся — думаюць, што плачу...

Далі адказ. На шчасце ці на зло
Я да яго прыдумваю задачу:
Ляцела птушка — крыж у вышыні —
Ці матылёк, ці з дрэва ліст апошні —
Хто з нас крылом не перагортаў дні?
Ляцела птушка. Паляўнічы з пожны
Услед глядзеў. Зрабілася шкада
Забіць яе, не стрэліўшы адразу?
Ці позіркам праводзіў да гнязда?
Рашэнне не сыходзіцца з адказам...
Пачнём спачатку... Так: далёкі шлях.
І двое падарожных. Скрыжаванне.

І, безумоўна, круглая зямля.
Задача ёсць. Дзе ж да яе пытанні?
З пытаннямі прасцей: за доўгі век
Іх столькі напрыдумвалі, аж млосна.
...Як плакала — адзіны чалавек
Прыйшоу сушыць няўбачаныя слёзы.
Самоту адчуваючы здаля,
Ён адганяў гатовыя пытанні:
Хто тая птушка?
Дзе далёкі шлях?
Ці лёгка тым, дваім, на скрыжаванні?

Я й харошая,
Я й прыгожая,
Мая доля ліхая..
З песні
Я даўно не чакаю
Той, адзінай, сустрэчы.
"Мая доля ліхая", —
І дарэмна пярэчыць.
Раптам прыйдзе...
Каханне?
Не?
Душу растрывожыш...
"Мая доля ліхая", —
І дарэмна... А можа?..

Правяду рукой —
Валасы ўскудлачу...
За зямны спакой
Чым табе аддзячу?

Не патрабаваў

Ні цяпла, ні сцюжы.
Не абрабаваў.
І не стаў мне мужам.
Гора не прынёс,
Шчасця не прарочыў.
Ні адчайных слёз,
Ні бяссоннай ночы.
Ні спакусы той
Ля цябе сагрэцца...
Правяду рукой —
Супакою сэрца...

Нічога не каштуе пацалунак,
Бо ў вуснах не жыве душа.
І ўсё ж
Не ахвяруй мне свой ламаны грош —
Нічога не каштуе пацалунак.
Майго жыцця акрэслены малюнак:
Нож у спіну або пад сэрца нож—
Нічога не каштуе пацалунак,
Бо ў вуснах не жыве душа.
І ўсё ж...

На вуснах — смак сапраўднай згубы,
На сэрцы — пуста і трывожна...
Мы такспазніліся, мой любы.
Што нам і ноч не дапаможа.
Мы так стараліся, мой мілы,
Забыць, што шчасце — НЕ КАШТУЕ!

Але, як ночы не хапіла,
То ўжо і ранак не ўратуе...

У нас з табой не будзе
ні сына, нНі дачкі,
Ні хаты па-над стромай,
ні бэзу ля парога.
Ні коткі на прыступцы,
ні саду ля ракі.
Ні сына, ні дачушкі —
не будзе у нас нічога.
Ні спраўджанае мары,
ні спраўджаных трывог.
Ні шчасця трапяткога,

ні трапяткога болю —
Нічога ў нас не будзе...
І толькі дай нам Бог,
каб нашае НІЧОГА
не абражаць дзяльбою.

Я живу, не пакіюдаючы слядоў.
Не шукай мяне, не кліч, не спадзявайся...
Цішыня — зняменне сэрцаў і садоў,
Хмары з месяцам у дзіўнай раўнавазе.
Не шукай мяне, душа мая плыве
Над сцяжынкамі, над возерам, над пожняй.
І сляды не застаюцца на траве,
На пяску і на вадзе і — позна... Позна,
Кліч — не Кліч, не ўзірайся ў цішыню:
Мне насустрач не ўсміхаюцца, не плачучь.

Падману сябе, але й табе зманю —
Не суцішу, не сущешу, не аддзячу,
Бо дарэмна спадзявацца на цяпло.
Мы падманутыя будзем неаднойчы.
Цішыня — зняменне спраў, зняменне слоў
І атручаны туман у шклянцы ночы.
Ясны месяц дачакае халадоў,
З неба зваліцца ў ваду і разаб'ецца...
Я живу, не пакідаючы слядоў
Ні на сцежках, ні на тварах, ні у сэрцах.

Чытаю вершы,
што прысвечаны не мне...
Чужое сэрца сэрцам адчуваю.
Так месяц з неба
У люстэрку на сцяне
І боль свой, і пяшчоту адбівае.
Гляджу ў люстэрка —
мне не робіцца лягчэй.
Каханне не бывае неспраўдным.
Вачэй бяздонне
не запоўнена яшчэ —
чужое сэрца згіне непапраўна.
Чытаю вершы,
што прысвечаны не мне, —

даверліва гартаюцца старонкі,
і мне ў душу
з люстэрка на сцяне
прамень цячэ шчымліва-шчыры, тонкі.
Чытаю вершы,
на спакуслівай мяжы
чужым каханнем не магу сагрэцца...

Чужыя вершы...
А ці можа быць чужым
збалелае, але жывое сэрца?..

Намалюй мяне, Мастак, —
Каралеву, а не пешку.
Намалюй мяне — "за так".
За прыгожую усмешку,
За дажджынку на шчацэ,
За растрачаныя сілы.
За пярсцёнак на руцэ,
За мае былое "мілы..."
На тваёй палітры ноч —
Сіні згустак акварэлі.
Ты адзін у цемру кроч,
Бо ўдваіх мы не сумелі,
Бо на шэрым палатне
Не імклівыя вясёлкі, —
Змрочны вечар у акне,
Вецер, прывідны і золкі.
Бо ў вачах — пытаньня знак
Без надзеі на удачу...
Намалюй мяне, Мастак...
Я ніколі не аддзячу.

Я толькі непрытульнае дзяўчо,
Ахвяра цішыні і адзіноты.
І мне тваё надзейнае плячо,
Твайго дыхання нерашучы дотык,
Вачэй недасягальныя агні
І слоў тваіх з маёй усмешкай павязь

Тривожнай мараі ахінаюць дні,
Як пра каханне дзіўнае аповесць...